

ישראל חוששת מההתחזקות הצבאית של סעודיה ? אבל האיום האמיתי מגיע ממקום אחר

written by יוסף רוזן | 19.11.2025

ביקור המנהיג הסעודי מוחמד בן סלמאן בבית הלבן מתקיים לראשונה מאז 2018, אז אירוע רציחתו של העיתונאי הביקורתי לסעודיה, ג'מאל חשוקג'י, העיב על היחסים בעיקר תחת ממשל ביידן. כעת, שתי המדינות מעוניינות לשדרג היחסים באופן משמעותי, כאשר על הפרק ציפייה אמריקאית לממש את ההתחייבות הסעודית להשקיע 600 מיליארד דולר בארצות הברית שניתנה בעת ביקור טראמפ בסעודיה במאי השנה.

מנגד, סעודיה מעוניינת ברכש מטוסי F-35 ושיתוף פעולה לפיתוח תוכנית גרעין אזרחית. לסיכומים בין המנהיגים יהיו השלכות גם על הארכיטקטורה האזורית במזרח התיכון, יתרונה האיכותי הביטחוני של ישראל במרחב, וכן על נורמליזציה.

חמש שנים לאחר חתימתם, הסכמי אברהם ההיסטוריים עמדו במבחן המלחמה והחזיקו מעמד, כאשר למרות צמצום פרופיל היחסים, אפשרות של חרם כלל לא הייתה על הפרק. סעודיה, שהייתה מועמדת טבעית להצטרף להסכמים רגע לפני שחמאס פתח במתקפות שבעה באוקטובר, שוב נמצאת חזק בשיח על הרחבת הסכמי אברהם.

על מנת לקדם זאת, הנשיא טראמפ פעל בתקופה האחרונה ליצירת מומנטום חיובי בהקשר להסכמי אברהם עם צירופה של קזחסטן, ככל הנראה בקרוב גם אזרבייג'ן וארמניה, וחשוב מכך מגעים להסדר ביטחוני בין ישראל לסוריה. אולם, גם הסעודים מבינים כי הקשר בין מהלכים אלה להסכמי אברהם מלאכותי, וכי הצלחת הסכמי אברהם תימדד על פי שילובה של סעודיה, מה שמעניק לה משקל רב ויכולת להציב תנאים שלא היו על הפרק לפני שנתיים.

במישור הביטחוני, הרצון הסעודי לרכוש מטוסי F-35 נובע לכאורה בשל חוסר היציבות במזרח התיכון בשנתיים האחרונות ומצטרף לשורה של אמצעי לחימה מתקדמים וטכנולוגיות שהסעודים רכשו לאורך השנים מארצות הברית, על מנת להיאבק באיראן. עם זאת, דווקא בשל ההצלחות המבצעיות של ישראל מול הציר האיראני, הדאגה הביטחונית של סעודיה מעוררת תהיות, בוודאי נוכח הרצון ההדדי לנרמל היחסים עם ישראל.

הדרישה הסעודית היא בבחינת דז'ה וו לשנת 2020, אז על רקע הסכמי אברהם, טראמפ קידם מכירת F-35 לאיחוד האמירויות וטילים לסעודיה. שתי העסקאות נבלמו על ידי ביידן בעקבות לחץ ישראלי, וישראל נותרה המדינה היחידה במזרח התיכון עם מטוסי F-35.

כעת, נראה כי חלק מהדרך של סעודיה לממש את ההתחייבות להשקיע 600 מיליארד דולר בארצות הברית, כולל גם רכש של אמצעי לחימה וטכנולוגיות מתקדמות, בהם ה-F-35. מדינת ישראל ניצבת במלכוד בין ויתורים למען נורמליזציה עם סעודיה, לבין השמירה על היתרון הצבאי האיכותי במזרח התיכון. יש גם אפשרות גרועה יותר שבמסגרתה ארצות הברית תספק את מטוסי ה-F-35 ללא תמורה מדינית לישראל, ולכן ניתן לשמוע גם קולות המבקשים לכוון עסקה כזו בנורמליזציה עם ישראל ולהבטיח את הרע במיעוטו.

כמו כן, נראה כי האיום המתהווה במזרח התיכון על ישראל אינו טמון בהתעצמות סעודיה אלא בעליית קרנה של טורקיה נוכח חולשתה של איראן. לצד זאת, גם איראן טרם ויתרה על שיקום תוכנית הגרעין הצבאית שלה וחדוש מלאי הטיילים, כך שהאיום מכיוון איראן עדיין קיים.

כמו כן, למאמץ הנורמליזציה התווסף היבט מדיני שלא זכה לבולטות רבה טרם המלחמה, והוא התנאי לקידום מתווה למדינה פלסטינית. ניתן לראות את הצעת ההחלטה של ארצות הברית במועצת הביטחון בסוגיה זו, כמהלך שנועד לפייס את הסעודים לקראת נורמליזציה, אך לא ברור אם הניסוח המעורפל יספיק. בכל מקרה, הדרך לנורמליזציה עם סעודיה והרחבת הסכמי אברהם עוברת בבית הלבן ולא באו"ם.

אכן, נורמליזציה עם סעודיה תהיה מהלך משמעותי, הן ברמה הבילטרלית והן ברמה האזורית והגלובלית. סעודיה שעודה כלכלה מבוססת נפט, מעוניינת לגוון את הכלכלה ולאמץ חדשנות בסקטורים שונים תחת התוכנית הלאומית Vision 2030, ושיתוף פעולה טכנולוגי עם ישראל יכול לספק לה את השדרוג הנחוץ. מעבר לכך, ביסוס יחסים רשמיים בין המדינות יאפשר מימוש של יוזמות לחיבוריות בין-אזורית דוגמת IMEC (יוזמת החיבוריות בין הודו, המזרח התיכון ואירופה).

הביקור של מוחמד בן סלמאן בבית הלבן יסמן את הצעדים הבאים שטרומפ שוקד עליהם בהקשר ליום שאחרי המלחמה ועיצוב הארכיטקטורה האזורית החדשה במזרח התיכון. אך טרם ברור אם מדינת ישראל תצא נשכרת מכך או לא, זה יהיה תלוי במידה רבה ביכולת ישראל לפרק את המוקש הביטחוני והמדיני.

פורסם במעריב, בתאריך 19 לנובמבר 2025.